

УДК 341.221.4:341.35

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2\(68\)-10](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2(68)-10)

Ірина КЛИМЧУК

кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політології та міжнародних відносин, Інститут гуманітарних та соціальних наук, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Митрополита Андрея, 5, м. Львів, Україна, 79013

ORCID: 0000-0002-8244-7804

Наталія ІЖИК

студент II курсу, спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» кафедри політології та міжнародних відносин, Інститут гуманітарних та соціальних наук, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Митрополита Андрея, 5, м. Львів, Україна, 79013

Iryna KLYMCHUK

PhD in Political Science, Senior Lecturer at the Department of Political Science and International Relations, Institute of the Humanities and Social Sciences, Lviv Polytechnic National University, 5 Mytropolyta Andreia Str., Lviv, Ukraine, 79013

ORCID: 0000-0002-8244-7804

Natalia IZHUK

2nd year Student, Speciality "International Relations, Public Communications and Regional Studies", Department of Political Science and International Relations, Institute of the Humanities and Social Sciences, Lviv Polytechnic National University, 5 Mytropolyta Andreia Str., Lviv, Ukraine, 79013

ПОЛІТИКА НЕЙТРАЛІТЕТУ ШВЕЙЦАРІЇ У XXI СТОЛІТТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

SWISS NEUTRALITY POLICY IN THE XXI CENTURY: PROBLEMS AND PROSPECTS

У запропонованій статті досліджено еволюцію інституту нейтралітету Швейцарії; висвітлено нормативно-правові засади статусу нейтралітету Альпійської республіки; проаналізовано практичну реалізацію принципу нейтралітету країни в контексті співпраці з міжнародними організаціями (ООН, ЄС, НАТО); окреслено перспективи й визначено труднощі у дотриманні принципу нейтралітету Швейцарії в сучасних міжнародних реаліях. В дослідженні використаний комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема, проблемно-історичний, діалектичний, системного аналізу, індукції, дедукції, аналогії, абстрагування, узагальнення й конкретизації. Встановлено, що нейтралітет Швейцарії є постійним та має довгу історію. З одного боку, статус нейтралітету означає, що Швейцарія не може бути втягнена у міжнародні конфлікти; з іншого боку, це допомагає країні реалізовувати пріоритетні завдання у сфері зовнішньої політики, зокрема, щодо сприяння миру та безпеці. Доведено, що завдяки своїй нейтральності, гуманітарним традиціям та досвіду Швейцарія має значний авторитет у сфері підтримки миру. Важливо наголосити, що політика нейтралітету – це частина ідентифікації Швейцарії й розуміння того, що означає бути швейцарцем. З'ясовано, що у правовій базі Швейцарської Конфедерації існує незначна кількість документів, які б розлого трактували нейтральний статус держави. Єдиним фундаментальним документом, який визначає політику нейтралітету Швейцарії є Біла книга, де трактується поняття «швейцарського нейтралітету» та пояснюється засади та принципи зовнішньої політики Швейцарії в контексті цього статусу. Доведено, що реалізація принципу нейтралітету Швейцарії у зовнішній політиці має свою специфіку та особливості, зокрема держава не може вступати в ті організації, де ставитиметься під сумнів її основний принцип. Втім, держава активно співпрацює з міжнародними та регіональними організаціями в різних галузях.

За результатами дослідження виявлено позитивні риси політики нейтралітету Швейцарії, що полягають у сприянні економічним зв'язкам, торгівлі, уникненні воєнної участі у міжнародних конфліктах, підтримці миру та безпеки через участь у гуманітарних місіях, продовження зовнішньополітичних традицій. Негативні: недостатня обґрунтованість політики нейтралітету на законодавчому рівні, гальмування інтеграційних процесів щодо ЄС та НАТО; відсутність тотальної гарантії безпеки на міжнародному рівні, зважаючи на те, що агресори та диктатори можуть по-різному інтерпретувати законодавство про нейтралітет, провокуючи нові війни та конфлікти.

Ключові слова: нейтралітет, політика нейтралітету, нейтралітет Швейцарії.

The proposed article examines the evolution of the institution of neutrality of Switzerland; highlights the legal framework of the neutrality status of the Alpine Republic; analyses the practical implementation of the principle of neutrality of the country in the context of cooperation with international organizations (UN, EU, NATO); outlines the prospects and identifies the difficulties in observing the principle of neutrality of Switzerland in the current international realities. The study uses a set of general scientific and special methods, in particular, problem-historical, dialectical, systemic analysis, induction, deduction, analogy, abstraction, generalization and specification. It is established that Switzerland's neutrality is permanent and has a long history. On the one hand, the status of neutrality means that Switzerland cannot be involved in international conflicts; on the other hand, it helps the country to implement its foreign policy priorities, in particular, the promotion of peace and security. It has been proved that due to its neutrality, humanitarian traditions and experience, Switzerland has a significant authority in the field of peacekeeping. It is important to emphasize that the policy of neutrality is part of Switzerland's identity and understanding of what it means to be Swiss. It is found that there are few documents in the legal framework of the Swiss Confederation that would provide a detailed interpretation of the neutral status of the state. The only fundamental document that defines the Swiss neutrality policy is the White Paper, which interprets the concept of "Swiss neutrality" and explains the foundations and principles of Swiss foreign policy in the context of this status. It is proved that the implementation of the principle of Swiss neutrality in foreign policy has its own specifics and peculiarities, in particular, the state cannot join those organizations where its basic principle is questioned. However, the state actively cooperates with international and regional organizations in various fields.

The study identified the positive features of Switzerland's neutrality policy, which include the promotion of economic ties, trade, avoidance of military involvement in international conflicts, maintenance of peace and security through participation in humanitarian missions, and continuation of foreign policy traditions. Negatives: insufficient justification of the policy of neutrality at the legislative level, slowdown of integration processes with the EU and NATO; lack of a total guarantee of security at the international level, given that aggressors and dictators can interpret the legislation on neutrality differently, provoking new wars and conflicts.

Key words: neutrality, neutrality policy, neutrality of Switzerland.

Постановка проблеми. Політика нейтралітету довгий час залишалась однією з форм підтримки безпеки у світі. Однак, сучасні реалії у вигляді зростання геополітичної напруженості, постійні конфлікти та війни, змушують до переосмислення «нейтрального» підходу, зокрема, до питань безпеки. Швейцарія одна з країн, яка реалізовує найдовшу політику нейтралітету. Проте, після закінчення «холодної війни» країна була змушена адаптувати свій нейтралітет до нових реалій. Схожа ситуація спостерігається сьогодні, коли перед швейцарською політикою нейтралітету знов повстають виклики та загрози, які вимагають нових рішень та трактувань даного статусу у зовнішній політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для вирішення поставлених у дослідженні завдань, був опрацьований значний масив джерел – законодавчих актів національних інституцій, аналітичних, довідкових матеріалів, як українських, так і зарубіжних інтернет ресурсів тощо.

Мета статті. Метою статті є дослідити особливості формування, розвитку та практичної реалізації політики нейтралітету в контексті здійснення зовнішньої політики Швейцарії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Швейцарія, одна з найбільш розвинутих країн світу, яка відома своїм принципом нейтралітету у зовнішній політиці. Їй вдалось уникнути бойових дій у двох світових війнах, а сам статус нейтралітету підтримується державою вже не одне століття.

Зростання ролі нейтралітету для Швейцарії можна пояснити головним чином двома

чинниками, зовнішнім і внутрішнім. Перший чинник – це географічне положення Швейцарії, яка перебуває в буфері між могутніми державами, які часто воювали одна з одною. Оскільки через кордони Швейцарії проходили європейські транзитні шляхи, її територія мала стратегічне значення. Таким чином, нейтралітет для Швейцарії був умовою її незалежності, тоді як для європейських держав він був стабілізуючим елементом європейського балансу сил.

Другим чинником, що сприяв формуванню нейтралітету Швейцарії, була внутрішня структура країни. Швейцарія протягом багатьох століть утворювала конгломерат невеликих громад, кожна з яких прагнула зберегти свою автономію. Укладені між ними союзні договори мали єдину мету захистити їх незалежність і демократичне самоврядування від іноземного панування. Нейтралітет став щитом, за яким кожен кантон і Швейцарія в цілому могли розвивати свою внутрішню повістку дня, не приділяючи значної уваги міжнародним справам.

Постійний нейтралітет Швейцарії регулюється міжнародними документами: Декларацією держав, підписаною у Відні 20 березня 1815 р., Актом Швейцарського Сейму 27 травня 1815 р., Декларацією 20 березня 1815 р., Паризькою декларацією 20 листопада 1815 р., а також Гаазькою конвенцією (1907 р.), яку було ратифіковано у 1910 р.

Нейтралітет Швейцарії не визначено в її Конституції. Натомість в ній зазначено (ст. 173 та 185), що збереження нейтралітету є завданням Федеральної ради та парламенту, де

вищезгадані органи «наділені відповідними додатковими обов'язками та повноваженнями для забезпечення зовнішньої безпеки, незалежності та нейтралітету Швейцарії» [6].

Документом, який найбільше визначає нейтралітет Швейцарії, є Біла книга 1993 року, де закладено нове визначення нейтралітету, яке є актуальним досі. Зокрема, в документі зазначається, що нейтралітет тісно пов'язаний з історією Швейцарської Конфедерації і був визначальним чинником її існування протягом століть. Проте відповідно до міжнародного права, Швейцарія має право відмовитися від свого нейтралітету в односторонньому порядку. Історично постійний нейтралітет – це статус згідно з міжнародним правом, який вільно обирає Конфедерація. Швейцарія незліченну кількість разів підтверджувала своє бажання бути нейтральною, проте ніколи не зобов'язувалася згідно з міжнародним правом залишатися постійно нейтральною. Тому країна не зобов'язана вічно зберігати цей статус [10, р. 6–7]. Таким чином, ця норма дає Швейцарії право претендувати на адаптацію та переформатування свого статусу нейтралітету у світлі змін на міжнародній арені.

В Білій книзі також зазначається про вклад політики нейтралітету щодо побудови миру у міжнародному просторі. Так, робиться акцент на політиці надання добрих послуг, які включають захист іноземних інтересів, що передбачає виконання деяких консульських та дипломатичних функцій держави у разі часткового або повного розриву зв'язків з іншою державою. Це дозволяє державам підтримувати відносини на нижчому рівні та надавати консульський захист громадянам іншої відповідної держави. Ці послуги є виразом зацікавленості Швейцарії та її відданості миру, прихильності до солідарності, спільної відповідальності та співпраці. Нейтралітет Швейцарії полегшує їй надання добрих послуг [10, р. 10–11]. Адже, отримувачі послуг такого типу віддають певну перевагу державам, які можуть гарантувати їх неупередженість у конфлікті і не мають прямої зацікавленості в його результатах.

Потрібно звернути увагу й на те, що зазначено у Білій книзі, щодо обороноздатності країни. «Метою нейтралітету є підвищення безпеки країни, а не обмеження її обороноздатності. Це не повинно перешкоджати нейтральній країні вжити необхідних заходів для захисту від нових загроз і усунення будь-яких прогалин, шляхом контрзаходів, які виходять за межі її національних кордонів [10, р. 14]». Тому у Швейцарії існує обов'язкова військова служба, яка поширюється на всіх придат-

них до служби громадян чоловічої статі, які досягли повноліття. Швейцарські збройні сили налічують понад 140 тисяч осіб. Безпосередньо придатними до служби вважаються молоді люди віком від 18 до 44 років [1].

Поява нових політичних ідей і трансформація міжнародного середовища призвела до певних змін зовнішньополітичного курсу швейцарського уряду. Закінчення «холодної війни» змінило ставлення Швейцарії до політики нейтралітету. З вересня 2002 р. країна є офіційним членом ООН, хоча вона, по суті, упродовж десятиліть повною мірою брала участь в діяльності спеціалізованих установ цієї організації, таких, як ЮНЕСКО, ВООЗ, ЮНІСЕФ та інших. Щоб приєднатися до світової спільноти було необхідно провести всенародне голосування, на якому 55 відсотків висловилися за приєднання. Так, 10 вересня 2002 року Генеральна Асамблея ООН у Нью-Йорку прийняла Швейцарію як 190-ту країну-учасницю.

Ставши повноправним членом ООН, Швейцарія отримала право голосу на засіданнях Генеральної Асамблеї та обрання на різні пости в органи організації. Важливим напрямком діяльності Альпійської республіки як члена ООН є розв'язання питань, пов'язаних з нерозповсюдженням і контролем над озброєннями. Так, Швейцарія рішуче підтримала резолюцію «Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань» у 2003 році й «Договір про заборону виробництва розщепленого матеріалу для ядерної зброї або інших ядерних вибухових пристроїв» в 2011 році.

Також важливе місце в міжнародній діяльності Швейцарії займає боротьба з нелегальною торгівлею зброї, яку Конфедерація розцінює як загрозу міжнародній безпеці. Крім того, одним з найактивніших напрямків діяльності Швейцарії є боротьба з бідністю під егідою ООН. Починаючи з 2002 року, Швейцарія закликає всі країни й всі структури ООН займатися проблематикою «третіх країн» і боротися з глобальною бідністю, яка створює сильні розриви в розвитку світового суспільства.

Такий курс Швейцарії у політичних колах отримав назву «активний нейтралітет» [2]. Показовим документом, що окреслює поточний процес оновлення зовнішньої політики країни, є Стратегія зовнішньої політики Швейцарської Конфедерації на 2020–2023 роки. У документі акцентується на посиленні присутності Швейцарії в міжнародній політиці для розв'язання глобальних проблем, посилення ролі держави як гуманітарної сили та посередника конфліктів. Крім того, окреслено такі основні принципи зовнішньої політики,

як верховенство права, сталий розвиток, багатосторонність, гарантування свободи та миру. Однак нейтралітет і неприєднання досі розглядаються як частина політики безпеки Швейцарії.

Співпраця Швейцарії з НАТО базується на її давній політиці військового нейтралітету, організація цілковито поважає нейтралітет Швейцарії. Також, Швейцарія є давнім і цінним партнером НАТО. Двостороннє співробітництво почалося, з того часу коли країна приєдналася до програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ) у 1996 році та стала членом Ради євроатлантичного партнерства (РСАП) у 1997 році. Участь Швейцарії в програмі НАТО «Партнерство заради миру» відповідає її зовнішньополітичним цілям, включаючи сприяння та просування безпеки та миру, прав людини, демократії та верховенства права. У рамках своєї участі в ПЗМ Швейцарія зосереджується на навчальних курсах, семінарах, конференціях та обміні інформацією в цих сферах. Що стосується навчань, то інтерес Швейцарії зосереджений на таких військових аспектах, як ліквідація наслідків стихійних лих, медичне обслуговування, пошуково-рятувальні роботи. Швейцарія виключає військові частини з активної участі в польових навчаннях з колективної оборони.

Ще однією потужною організацією сьогодні виступає Європейський Союз (ЄС). Швейцарія розташована в самому центрі Європи і майже повністю оточена країнами-членами ЄС. Проте з метою збереження нейтралітету та захисту національних інтересів Швейцарія надзвичайно обережна та виважена у процесі європейської інтеграції.

Першим кроком на шляху до зближення з Європою стала угода про вільну торгівлю 1972 року між Швейцарією та Європейським економічним співтовариством. У 1989-1991 роках з метою подальшого поглиблення співпраці з Європейським Союзом Альпійська республіка брала активну участь у розробці концепції Єдиної Європейської економічної зони (ЄЕЗ). У 1992 році Швейцарія підписала угоду про приєднання до ЄЕЗ. Проте негативний результат референдуму 6 грудня 1992 р. не зробив Швейцарію повноправним членом [8].

Однак логіка розвитку економічного співробітництва призвела до розробки нового механізму співпраці між Швейцарією та ЄС, який став альтернативою для вступу країни до інтеграційного об'єднання. Це два комплексних пакети галузевих угод (120 угод), підписаних на початку 2000-х років.

Зняття митних обмежень зробило країну одним з основних торговельних партнерів ЄС, на долю якої припадає 60% швейцарського експорту. Станом на 2020 рік Конфедерація займає четверту позицію у торговельному партнерстві з ЄС [7].

Попри вагомість економічних показників, на відносини Швейцарії з ЄС впливають такі чинники: зі вступом в ЄС громадяни Швейцарії побоюються втрати свого особливого демократичного режиму, адже вступивши до Євросоюзу, зміниться вся система управління державою, аж до кантонального рівня. Другим чинником, що корегує політику Швейцарії щодо ЄС і можливості вступу Альпійської республіки до Євросоюзу, є ринок праці.

Політика нейтралітету Швейцарії сприяє підвищенню її авторитету в міжнародних відносинах, країна продовжує виступати посередником у суперечках між державами, надаючи добрі послуги, включаючи отримання дипломатичних мандатів від воюючих сторін, переговорів про мирні угоди та надання своєї території для мирних конференцій. Також частково, через політику нейтралітету, Швейцарія є однією з найбільш надійних фінансово-банківських систем у світі. Зрештою, нейтралітет дозволяє Берну проводити прагматичну зовнішню політику та розвивати рівноправні відносини з партнерами по всьому світу.

Проте, політика нейтралітету постає перед труднощами в умовах сучасних конфліктів, тероризму, кібератак тощо. У лютому 2022 року з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, країни Європи почали накладати економічні та політичні санкції на країну-агресора, щоб вплинути на хід конфлікту, винятком не стала й Швейцарія, яка приєдналась до пакета санкцій введених ЄС [3]. Втім, Швейцарія залишиться нейтральною у воєнному відношенні навіть після рішення Федеральної ради приєднатися до санкцій. Адже, міжнародне право покладає на нейтральну державу лише кілька жорстких та обов'язкових до виконання умов. Така держава не може підтримувати будь-яку сторону конфлікту своїми військовослужбовцями чи озброєннями. Вона не може надавати свою територію в розпорядження однієї зі сторін, що воюють. Країна не може вступати до жодних військових альянсів.

Швейцарія як і раніше залишається нейтральною. Незважаючи на те, що санкції були підтримані більшістю швейцарців, проте про будь-яку військову підтримку не йдеться. Коли Німеччина попросила Швейцарію дозволити експорт швейцарських боєприпа-

сів для танків, які Берлін відправляє до Києва, швейцарці відмовили [9].

Оскільки, нейтралітет Швейцарії не є закріплений і чітко обумовлений у її Конституції, це дає змогу гнучкіше інтерпретувати політику у даному напрямі. Проте, після приєднання Швейцарії до санкцій проти Росії праві консерватори зі Швейцарської народної партії запропонували винести на суд виборців народну законодавчу ініціативу щодо так званого «інтегрального нейтралітету». Така ініціатива мала на меті закріпити швейцарський нейтральний статус у Конституції, що не дозволить більше у майбутньому Федеральній раді (кабінету міністрів) брати участь в економічних санкціях. Проте, дана ініціатива не знайшла підтримки у суспільстві. Більшість населення вважає за краще диференційований нейтралітет (який допускає приєднання до санкцій) і вітає участь у санкціях ЄС [5].

Також, Швейцарія подала заявку на непостійне місце в Раді Безпеки ООН у 2023–24 роках. У січні 2023 р. Швейцарія приступила до виконання обов'язків непостійного члена Ради Безпеки ООН. В МЗС Швейцарії обіцяють «брати активну участь у вирішенні всіх конфліктів та питань, що стоять на порядку денному Ради, використовуючи свій зовнішньополітичний авторитет, а також відданість справі забезпечення миру та безпеки у світі» [4]. Пріоритетними в діяльності Швейцарії в Радбезі ООН будуть чотири теми: розбудова сталого миру, захист цивільного населення, підвищення ефективності роботи Ради Безпеки та вирішення питань кліматичної безпеки.

Інтенсивні міжнародні контакти, які поживляються в наслідок перебування у Раді Безпеки, допоможуть Швейцарії розширити свою дипломатичну мережу, яка є важливою для ефективно зовнішньої політики країни. Це також дасть Швейцарії доступ до наддержав і допоможе захищати свої інтереси.

Висновки. Дослідивши еволюцію інституту нейтралітету Швейцарії, варто зазначити, що уникнення воєнної участі у міжнародних конфліктах, допомагає Швейцарії реалізувати свої зовнішньополітичні пріоритети, зокрема, у сфері миру та безпеки. Базуючись на давній традиції добрих послуг та гуманітарної допомоги, Швейцарія надає своєму нейтралітету мирну та гуманітарну спрямованість. Також статус нейтралітету залишається важливою частиною традиції, історії та самобутності Швейцарії та її громадян.

В ході аналізу правових засад статусу нейтралітету Альпійської республіки ми з'ясували, що нормативно-правова база Швейцарії не налічує великої кількості документів, які б детально трактували політику нейтралітету цієї країни. Більше того, статус нейтралітету Швейцарії не визначено в Конституції країни. Натомість в ній лише сказано, що збереження нейтралітету є завданням Федеральної ради та парламенту. З'ясовано, що єдиним основним документом, що визначає політику нейтралітету Швейцарії є Біла книга, де розлого трактується поняття «швейцарського нейтралітету» та обґрунтовується зовнішня політика Швейцарії в контексті даного статусу.

Дослідивши практику реалізації принципу нейтралітету Швейцарії у контексті співпраці з міжнародними організаціями, встановлено, що країна не може вступати в ті організації, де ставитиметься під сумнів її принцип політики нейтралітету. Так, вступ Швейцарії до ООН не варто розцінювати як закінчення політики нейтралітету держави, цей крок став лише офіційним оформленням відносин двох сторін, що вже склалися. Вступивши в Організацію Об'єднаних Націй, Конфедерація підвищила свою роль і авторитет на міжнародній арені, при цьому не порушуючи принципу традиційного нейтралітету. Тим часом офіційна позиція Швейцарії, щодо членства в НАТО та ЄС залишається невизначеною, обмежуючись тісною співпрацею в рамках політики нейтралітету.

В сучасному глобалізованому світі, швейцарський нейтралітет зіштовхується з багатьма викликами, проте це не спонукає країну до ізоляції, натомість штовхає до активної реакції на ту чи іншу ситуацію на міжнародній арені. Політика нейтралітету Швейцарії, закріплює за цією країною особливе місце у міжнародному співтоваристві завдяки її гуманітарній залученості, добрим послугам та політиці «м'якої сили» – дипломатії та пропагуванню миру. Усвідомлюючи усю загрозу міжнародній стабільності та безпеці, пов'язаної з повномасштабним вторгненням РФ в Україну, Швейцарія надалі залишиться нейтральною у воєнному відношенні, підвищуючи свою обороноздатність самостійно. Таким чином, нейтралітет для Швейцарії це не лише один з принципів їхньої політики, а також частина її самоідентичності. Швейцарія була і залишається нейтральною державою, вміло використовуючи цей статус для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей та завдань.

Література:

1. Воюють усі: чи можна в Швейцарії відмовитися від служби в армії? URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/10/23/7102149/>
2. Релевантність нейтралітету Швейцарії: релікт минулого чи дієвий інструмент зовнішньої політики? URL: <https://adastra.org.ua/blog/relevantnist-nejtralitetu-shvejcariji-reликт-minulogo-chi-diyevij-instrument-zovnishnoyi-politiki>
3. Уряд Швейцарії прийняв нові санкції ЄС щодо Росії. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/urjad-shvejsariji-prijnav-novi-sanktsiji-jes-shchodo-rosiji.html>
4. Швейцарія вперше стала непостійним членом Ради Безпеки ООН. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/01/4/7153585/>
5. Christoph Blocher plant eine Volksinitiative für die «integrale Neutralität» – laut Umfragen politisiert er damit am Volk vorbei. URL: <https://www.tagblatt.ch/schweiz/neutralitaet-christoph-blocher-plant-eine-volksinitiative-fuer-die-integrale-neutralitaet-laut-umfragen-politisiert-er-damit-am-volk-vorbei-ld.2272416>
6. Federal Constitution of the Swiss Confederation URL: <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1999/404/20210101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1999-404-20210101-en-pdf-a.pdf>
7. International trade in goods by partner URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#:~:text=In%202020%2C%20the%204%20principal,the%20United%20Kingdom%20and%20Switzerland.&text=In%202020%2C%20China%20was%20the,goods%20exported%20by%20the%20EU
8. Marvin A. Neutralität der Schweiz. Geschichte Wissen. 2004. №3. С. 43–56. URL: <http://geschichte-wissen.de/politik/602-neutralitaet-der-schweiz.html>
9. Ukraine war sees Swiss challenge their age-old neutrality URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61320132>
10. White Paper on Neutrality URL: https://www.files.ethz.ch/isn/14853/rp_931129_neut1993_e.pdf

References:

1. Voiuiut usi: chy mozhna v Shveitsarii vidmovytsiya vid sluzhby v armii? [Everyone is at war: is it possible to refuse to serve in the army in Switzerland?]. (n.d.). eurointegration.com.ua. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/10/23/7102149/> [in Ukrainian].
2. Relevantnist neutralitetu Shveitsarii: reликт mynuloho chy diievyi instrument zovnishnoi polityky? [The relevance of Switzerland's neutrality: a relic of the past or an effective foreign policy tool?]. (n.d.). adastra.org.ua. Retrieved from: <https://adastra.org.ua/blog/relevantnist-nejtralitetu-shvejcariji-reликт-minulogo-chi-diyevij-instrument-zovnishnoyi-politiki> [in Ukrainian].
3. Uriad Shveitsarii pryiniav novi sanktsii YeS shchodo Rosii [Swiss government adopts new EU sanctions against Russia]. (n.d.). zn.ua. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/WORLD/urjad-shvejsariji-prijnav-novi-sanktsiji-jes-shchodo-rosiji.html>. [in Ukrainian].
4. Shveitsariia vpershe stala nepostiynym chlenom Rady Bezpeky OON [Switzerland became a non-permanent member of the UN Security Council for the first time]. (n.d.). eurointegration.com.ua. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/01/4/7153585/> [in Ukrainian].
5. Christoph Blocher plant eine Volksinitiative für die «integrale Neutralität» – laut Umfragen politisiert er damit am Volk vorbei [Christoph Blocher is planning a popular initiative for "integral neutrality" – according to the polls, this means he is bypassing the people]. (n.d.). tagblatt.ch. Retrieved from: <https://www.tagblatt.ch/schweiz/neutralitaet-christoph-blocher-plant-eine-volksinitiative-fuer-die-integrale-neutralitaet-laut-umfragen-politisiert-er-damit-am-volk-vorbei-ld.2272416> [in German].
6. Federal Constitution of the Swiss Confederation. (n.d.). fedlex.data.admin.ch. Retrieved from: <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/1999/404/20210101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-1999-404-20210101-en-pdf-a.pdf> [in English].
7. International trade in goods by partner. (n.d.). ec.europa.eu. Retrieved from: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner#:~:text=In%202020%2C%20the%204%20principal,the%20United%20Kingdom%20and%20Switzerland.&text=In%202020%2C%20China%20was%20the,goods%20exported%20by%20the%20EU [in English].
8. Marvin, A. (2004). Neutralität der Schweiz [Swiss neutrality]. Geschichte Wissen – History knowledge. 3, 43–56. Retrieved from: <http://geschichte-wissen.de/politik/602-neutralitaet-der-schweiz.html> [in German].
9. Ukraine war sees Swiss challenge their age-old neutrality. (n.d.). bbc.com. Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61320132> [in English].
10. White Paper on Neutrality. (n.d.). files.ethz.ch. Retrieved from: https://www.files.ethz.ch/isn/14853/rp_931129_neut1993_e.pdf [in English].